

14

LA NINA PAKCHA

Font:
Kichwas
Asociación
Sociocultural
Andina

La Nina Pakcha, que vol dir *cascada de llum*, era una espigada jove que corria pels camps amanyagant-los amb els seus ulls grossos. Fins i tot el vent s'aturava quan acaronava la seva cara.

Ara bé, les plantacions de blat de moro estaven desfetes perquè una sequera no havia deixat ni rastre de les terres sembrades. Per culpa d'això, els cérvols havien fugit a altres terres i els ocells no cantaven a l'alba.

A la vista de tot plegat, doncs, els avis es van reunir i van arribar a una conclusió: en Taita (*pare*) Imbabura estava enfadat. Era necessari sacrificar la flor més bella com a ofrena a aquest déu colèric. Si més no, això era el que van creure aquests vells savis del poble sarance després de deliberar-ho al voltant d'una foguera.

La Nina Pakcha, de peus àgils, va ser l'elegida. Però a part del vent també tenia un altre enamorat de la seva bellesa: en Guatalquí, l'amor del qual era tan gran com la seva valentia. Ell se li va declarar i ella el va acceptar; llavors van decidir desafiar tots dos junts els designis del déu i del seu poble, i van fugir.

El poble, temorós de la venjança d'en Taita Imbabura, els va perseguir perquè volia sacrificar-los. La fugida, entre camps de sol ardents, va ser molt dura. I aleshores, quan estaven a punt d'atrapar-los, davant dels ulls dels perseguidors va succeir un miracle: la Nina Pakcha va desaparèixer.

En aquell punt, en aquell precís moment, s'hi va formar una llacuna. En Taita Imbabura havia acceptat l'ofrena, però no hi estava del tot conforme i va fer caure un llamp sobre en Guatalquí, que va quedar convertit en un arbre sagrat, el Lechero, perquè vigilés per sempre la seva estimada. Hi ha qui diu que va ser així com en Taita va protegir la parella de la ira de la gent. Moments després, una intensa pluja va començar a regar els camps.

Encara avui dia, el Lechero mira amorosament en direcció a l'aigua i els antics sarances continuen arribant fins a aquest indret per oferir les seves collites en aquests santuaris naturals.

NINA PAKCHA NINAPACHA MANTA RIMAYKUNA

Wayra kaman, ñawipi jakurikushpa sakirin. Nina Pakcha, shuk sumak jarilla kuytsa, jatun ñawiwán jakurishpa pampakunapi kalpakun kashiyán.

Shinallatak ñukanchi tukuylla chakirirka na tamiyamanta tarpushkakuna. Llamakunapash shuk pampakunaman anchushpa rishka, shinapash urpikunaka ña na punllayakunapik takin.

Shinamanta jatun yayakuna tantanakushpa shuk yuyayman rimarishpa chayarka: Jatun tayta Impapura piñashkami.

Chaymantami karanapacha tukurka shuk kuyaylla sisata kay ashtaka piñakapuchikman. Shinami yuyan kashiyán apukunaka rimarikunapi.

Ninapacha, sumak kallpak chaki kashkamantami akllay tukurka, sumak kuytsa kakpi wayrapash kuyarka, shuk sumak wanprapash kuyarka, shuti Watalky. Shina ninan juyay charimanta apuchiktapash, llaktatapash na kasurka.

Chaymantami anchunkapak churarin, ima jatun pachapash, taytakunapash nichun. Paykunapak jaryaywan rinajushpaka apuk urkuta sikanakushpa, ñawipura rikurishpa rinanku.

Ayllukuna tayta Impapurata manchaymanta katinkapak churarin maypi tuparinkakaman. Manchanayay sachakunata, pampakunata, inti na inti katin.

Ñami paktanakurka japinkapak, shina paykunapak ñawikunapika chinkarin ninapachaka. Paypak shayakun pushtupika ashtaka yaku tukun.

Tayta Impapuraka sumak karayta chaskin, shinallata na ashta chaykaman karkachu:

Kulun puyuka chay shuk jatun nina nirka, Wataykipa jawapi urmarka, shuk pinllu yurapi tikrachirka, shina paypa juyashkata rikuriyachun sakirka.

Shinami pipash nin, chashnami wakaychirka jatun taytak

Impapuraka kay ishkay runa, warmikunata kay sumak aylluk taytak kamishaskakunata.

Chaypa jipami ninanta tamiyay sumak saransi pampakunata kallarirka, maypimi sarakuna tarpushka karka.

Shina kunankaman pinllu yuraka tukuy kuyaywan yaku mamata rikukun.

Chay pushtukaman chayan sarun Saransikuna kunankaman karanakunata karankapak sumak pachakunaman.

Pinllu pankakuna kuyurikpika, Imbacocho yakuka wakimpika ankas tikran.

Quítxua

Nombre aproximad de parlants

Entre 8.000.000 i 10.000.000.

On es parla

Al Perú i també a l'Equador, Bolívia, l'Argentina, Colòmbia, Xile i el Brasil.

Sabies que...

El quítxua és la llengua indígena amb més parlants de tot el continent americà.